

Geschiedenisonderwijs als vredestichter?

Met geschiedenis-collega's op studiereis gaan naar de kust van Noord-Ierland, en daar op een moderne universiteit van een enthousiaste docent de kneepjes van Internet, multiculturele vorming en scholenuitwisseling bijgebracht krijgen: klinkt het uitnodigend genoeg? In september 1997, toen het schooljaar amper was opgestart, werd dit aantrekkelijke visioen realiteit voor een groep van achttien Nederlandse, een Belgische en twee Russische geschiedenisdocenten.

De studiereis werd mogelijk gemaakt door subsidie van het Europees Platform (de PLATO-beurs) op initiatief van Euroclio, dat contacten had met Dr. Roger Austin van de University of Ulster in Coleraine. Roger Austin is een goed onderlegde teacher-trainer, een vakdidacticus dus, die zeer bedreven is in de aanwending van Internet voor het geschiedenis-onderwijs. Daarnaast heeft Roger ons ook in tal van andere aspecten van de Noord-Ierse maatschappij ingewijd, van de 'Troubles' tot en met de Ierse volksdansen en de 'pub quiz'. Dankzij zijn inspanningen en die van de Euroclio-organisatoren Marion Kuyper en Hélène Budé, verliep het drukke program, van zondag 7 tot en met zondag 14 september 1997, vlekkeloos en werd het een uiterst leerzame en indrukwekkende studieweek.

Naar de roots van 'Bloody Sunday'

Ons gezelschap bleef niet de hele week binnen de moderne campus van Coleraine. Tenslotte waren we te gast in niet zomaar een land, maar in Noord-Ierland, dat het toneel is van een bloedige burgeroorlog tussen de

katholieke minderheid en de protestantse meerderheid. De protestantse Unionisten willen tegen elke prijs de unie met Groot-Brittannië handhaven, terwijl de katholieke nationalistische aansluiting van Noord-Ierland met de Ierse Republiek nastreven. Met name de katholieke IRA (Irish Republican Army) schuwt de terreur niet om haar doelstellingen te realiseren.

De Noord-Ieren zelf vermijden liever het woord burgeroorlog en spreken eufemistisch van de 'Troubles'. Het is triest te constateren dat uitgerekend dit groene eiland, begenadigd met zo'n prachtige natuur en bewoond door zo'n vriendelijke bevolking, uiteengescheurd wordt door een genadeloze vete die alleen al de afgelopen dertig jaar ruim 3000 doden en meer dan 30.000 gewonden heeft gevegd. De slechte en gespannen verhouding tussen beide bevolkingsgroepen heeft geleid tot een ver doorgevoerde vorm van segregatie op tal van terreinen, zoals aparte woonwijken, aparte scholen en aparte (sport)verenigingen.

Juist tijdens ons bezoek kwamen onder leiding van de Amerikaanse senator

Mitchell de vredesonderhandelingen op Stormont Palace op gang, zij het met horten en stoten. David Trimble van de protestantse Unionisten (UUF) en Gerry Adams van het katholieke Sinn Féin, gewend om elkaar in de media te beschimpen, moesten nu voor het oog van de wereld deelnemen aan deze besprekingen over de toekomst van Noord-Ierland. De Noord-Ieren zelf verwachtten er niet veel van: " ... na twee bomaanslagen is het circus weer voorbij ..."

Op een zonnige dag bezoeken we Londonderry, waar zich in de jaren zeventig bloedige taferelen afspeelden in en rondom de katholieke wijk Bogside. Het is de enige stad in Noord-Ierland waar de katholieken in de meerderheid zijn. Het Britse leger zit nu, tijdelijk, teruggetrokken in de kazernes. Dat was een paar jaar geleden nog anders. Toen mocht je hier als belangstellende toerist helemaal niet lopen. Nu zie je met moeite nog ergens een Britse militair in zijn wachthuisje zitten. Dit wil niet zeggen dat er geen militairen meer zijn. Via hoge en bepantserde uitkijktorens, uitgerust met televisie-

camera's, wordt de katholieke wijk dag en nacht door de Britse soldaten in de gaten gehouden.

De gids, historica Kathleen Gormley, vertelt ons hier van 'Bloody Sunday', januari 1972, toen Britse soldaten, die aanvankelijk door de katholieken waren verwelkomd als vredestichters, het vuur openden op katholieke demonstranten. Er vielen dertien doden, onschuldige mensen, enkelen nog maar zeventien jaar oud. Nooit hebben de Britten excuses aangeboden. Deze gebeurtenis staat diep in het collectieve geheugen van de katholieken gegrift. Er staat een gedenkzuil met de namen van de slachtoffers.

Kathleen: *'This is where the Troubles started. Die begonnen als marsen voor burgerrechten, één man - één stem, en ze vroegen om evenredige vertegenwoordiging in de gemeenteraad. Duizenden mensen konden toen nog niet stemmen, omdat ze geen eigen huis hadden, maar woonden in huurkazernes'.*

In de jaren vijftig en zestig werden de katholieken nog geregeerd door een unionistische (protestantse) gemeenteraad, en zwaar gediscrimineerd. Ze hadden nauwelijks kansen op de arbeidsmarkt en geen eigen huizen; in één huurwoning konden verschillende gezinnen wonen, met een hele hoop kinderen. De toiletten waren buiten. Stromend water was er ook niet. Er is veel veranderd sinds de 'Troubles'. Er staan nieuwe huizenblokken met balkons die opvallend geschilderd zijn in de kleuren oranje-wit-groen: de kleuren van de vlag van de Ierse republiek. 'Briljant, vergeleken met wat hier stond in de jaren zestig' zegt Kathleen.

De burgemeester van Londonderry/Derry die wij later ontmoeten is een katholiek! Dat had je vroeger niet voor mogelijk gehouden. Zijn loco is een protestant. In Londonderry/Derry wisselen ze elk jaar van stoel, zoals in veel plaatsen.

In de straten zie je nog veel meer historie uitgestald. Kathleen wijst op het monument voor de 'Great War' van 1914-1918, met honderden namen van gevallen. De protestanten huldigen vooral de inzet van de 36e Ulster Division, die hevige verliezen leed aan de Somme in 1916. Die doden worden nog altijd geëerd.

Voor de katholieken ligt de zaak moeilijker. In 1916 brak de Paasopstand tegen de Engelsen uit, die na een bloedige strijd in Dublin werd neerge-

slagen. Er waren toen nog maar weinig katholieken bereid te vechten voor het Britse 'Empire'; en zelfs niet meer voor het katholieke België. Ook in Derry werden veel mensen gearresteerd, omdat ze Britse troepen aanvielen.

Belfast

Later in de week bezoeken we ook Belfast, waar we uit de mond van enkele programmamakers van de Ulster Television vernemen, voor welke uitdagingen deze mensen staan om een goed uitgebalanceerd televisie-aanbod te brengen. Beide bevolkingsgroepen zijn alert op eventuele partijdigheid van het televisiestation en dagelijks rinkelt de telefoon met klachten van de ene dan wel de andere groep die zich benadeeld voelt. De vormgevers moe-

dente, ik ben een vrouw! Ze maken het je hier zo moeilijk om jezelf te zijn en je eigen identiteit te ontwikkelen! Waarom al die labels op andere mensen hangen?'

Dit zijn heel dappere kinderen, zo stelt onze gastheer, want je zo openhartig in het openbaar uitspreken zal voor menigeen consequenties hebben, tot en met een pak slaag op straat. Het is moeilijk voor te stellen, dat praten over politieke verhoudingen zo beladen en bedreigend kan zijn.

De bus rijdt ons door een 'loyalistische' wijk van Belfast. Eén bocht om, en dan rijden we door een 'republikeinse' wijk. Er zijn straten waarvan iedereen weet: als je aan de ene kant loopt, word je beschouwd als een protestant: als je

Protestantse 'Mural' in Belfast.

ten ook erg voorzichtig zijn met hun kleurgebruik: teveel rood-wit-blauw of groen-wit-oranje levert heftige emoties van kijkers op.

In de studio laten ze ons een uitzending zien van een discussieprogramma waarin Noord-Ierse jongeren zich uitspreken over hun eigen identiteit.

'Ik ben Brits, omdat ik in dit deel van het Britse Rijk leef. Maar ik ben ook Iers, want ik woon in Ierland', zegt een meisje. 'Ik zie mijzelf als Brits', zegt een jongen. 'Ik vind het verkeerd in zo'n hokje gestopt te worden', merkt een ander meisje op. 'Als iemand mij vraagt mijzelf te identificeren zou ik zeggen: ik ben stu-

aan de andere kant loopt ben je katholiek! De gids vertelt dat er op mensen is geschoten omdat ze aan een bepaalde kant van de straat liepen!

Weer wat verder horen wij spreken van 'Bloody Friday' (1974), toen de IRA met een reeks van veertien, op bepaalde onderlinge afstand geplaatste, bommen toesloeg.

'Een gevolg van de Troubles is geweest, dat onze ziekenhuizen een grote expertise hebben opgebouwd in het aanbrengen van kunstledematen. Chirurgen uit Noord-Ierland worden wereldwijd geraadpleegd vanwege hun medische specialisme.'

Leerlingen van de katholieke 'Our Lady of Lourdes High School' in Ballymoney.

Als we langs een taxi-standplaats rijden merkt de gids op: *'Toen er stadsbussen in brand werden gestoken, namen de zwarte taxi's het transportsysteem over. Daarom heeft Belfast nu een van de meest efficiënte taxisystemen van Europa. Buitenlandse experts komen hier hun licht opsteken.'*

Always look at the bright side of life!

Oorlogspropaganda

Het straatbeeld in Belfast en Londonderry/Derry laat de diepe scheiding tussen katholieken en protestanten goed uitkomen. Waar protestanten wonen, hebben de bewoners ervoor gezorgd, dat de Britse vlag en de kleuren rood-wit-en-blauw zichtbaar zijn, zelfs op de trottoirbanden op de hoeken van de straten! In katholieke buurten zijn die trottoirbanden daarentegen juist voorzien van de kleuren oranje-wit-groen, van de vlag van de Ierse republiek. Het deed ons denken aan de manier waarop bendes in de Amerikaanse binnensteden hun territorium afbakenen.

Op de blinde muren zijn kleurige, metershoge muurschilderingen aangebracht. Die verkondigen allerminst een verzoenende boodschap. In katholieke wijken wordt de spot gedreven met de protestantse 'Orange Order' die in de zomermaanden zo nodig wil marcheren volgens de route die haar goeddunkt; dus vlak langs de katholieke buurten, om te provoceren. Veel muurschilderingen hebben de slechte behandeling tot thema die IRA-leden in

Britse gevangenissen ondervinden. De protestantse 'murals' leggen daarentegen de nadruk op de IRA als terroristen met bloed aan hun handen. Voor protestanten is de van de Noord-Ierse vlag afkomstige 'red hand of Ulster' die het stop-gebaar maakt, hét symbool, veelal in combinatie met de leus van de le jongens die in 1689 Londonderry beveiligden tegen het beleg van de katholieke Jacobus II: *'No Surrender!'*

Heel wat symboliek, heel wat 'labels' - vlaggen, banieren, gebaren, liedjes, tunes - dateren uit het verleden.

'Mentaal zijn we geen twintigste-eeuwse samenleving', vertelt een van de inleiders. *'Ook al zie je hier heel veel economische modernisering, groeiende welvaart. Als je het materialistische er af schraapt, en kijkt in de hoofden, dan leven veel mensen nog in de zeventiende eeuw, waar het echt ertoe doet of je protestants bent of katholiek.'*

Bijzonder grimmig is daarnaast de aanblik van de zwaar bepantserde politie-voertuigen, openbare gebouwen zoals politiebureaus, gerechtshoven en dergelijke. Die zijn zonder uitzondering aangekleed met metershoge ijzeren noodwanden, prikkeldraadversperingen en mobiele camera's. De angst voor bomaanslagen van de IRA is onverminderd groot bij de autoriteiten. Maar ook de gewone bevolking leeft onder een permanente spanning. Al is er geen constante gewapende strijd, toch drukken de aanslagen, afrekeningen en andere uitingen van sectarisch geweld zwaar op de samenleving.

Vrijwel iedereen die we aanspreken op de politieke situatie vertoont eenzelfde reactiepatroon: eerst word je ingeschat, vervolgens wordt de directe omgeving bekeken en daarna pas wordt er op halfzachte toon gereageerd. Alleen onder geloofsgenoten en in een veilige omgeving uit men zich directer en feller.

"Natuurlijk wil iedereen vrede" zo reageren allen, maar ... en dan volgt al naar gelang de overtuiging...: *"but the IRA / the Brits won't allow it"*.

Ongewoon en moeilijk voor te stellen zijn de reacties van Noord-Ierse collega's op alledaagse situaties in deze gespannen wereld:

"in dat café kan ik niet komen", en "in dat dorpje moet ik geen leuke band krijgen, anders ben ik de klos".

Uniformen en discipline

Het programma voorzag in een bezoek aan enkele middelbare scholen. Van de vier scholen die zich voor deze bezoeken beschikbaar stelden, bezocht elk lid van de groep er twee, zodat we 's avonds indrukken konden uitwisselen.

De kinderen dragen schooluniformen. In de katholieke 'Our Lady of Lourdes High School' in Ballymoney lopen de jongens in grijze vesten en de meisjes in vuurrode truitjes. In de protestantse 'Coleraine High School', een Grammar School voor meisjes, zijn alle leerlingen in groene truitjes gehuld, waaronder bloes met stropdas. Sommigen dragen onderscheidingen op hun truitje, waar- op bijvoorbeeld staat: klasse-oudste.

We kregen rondleidingen door smetteloze gangen - met veel foto's van uitblinkende, prijswinnende leerlingen uit de voorafgaande jaren - en duur ingerichte mediatheken en computer-lokalen. De scholen maken een wat saaie indruk en de leerlingen zijn opvallend gedisciplineerd. Een van de scholen had trots een plakkaat opgehangen met de vermelding: best schoongemaakte school van 1996! Je kon rillen bij het vooruitzicht dat onze Noord-Ierse collega's op bezoek zouden komen in bepaalde, minder 'well kept' scholen in ons land!

Scholen in Noord-Ierland zijn welhaast net zo gesegregeerd als woonwijken, verenigingen en sportclubs. Slechts 2% van alle Noord-Ierse jongeren bezoekt 'integrated schools', die doelbewust zijn opgezet om de apartheid tussen de groepen te doorbreken. We spraken

DIVIDED ISLAND

Edited by V. Kelly, H. Thompson, K. Gornley

met enkele leerlingen van Coleraine High, maar helaas waren die gesprekken wel een beetje voorgebakken. De lerares zat erbij en de leerlingen waren duidelijk geselecteerd. Sarah (17), die rechten wil gaan studeren, zegt: 'Ik vind school leuk! Wij doen bijvoorbeeld mee aan uitwisselingen met een school in Dublin. We praten ook over onze godsdienstige verschillen. Die worden door de media nogal opgeblazen'.

Op een onverhoedse vraag aan haar schoolgenote: *kun je je voorstellen dan je op een katholieke jongen verliefd raakt, of in de toekomst met een katholieke man zult trouwen?* was het aarzelende antwoord: 'ja'. Wij hadden echter sterk de indruk dat die vraag nooit eerder bij het meisje was opgekomen.

EMU: ontzenuw de mythen!

Sinds enkele jaren heeft het Britse ministerie van onderwijs een nieuw curriculum met bijbehorende speciale lesprogramma's laten ontwikkelen. Dit moet meer onderling begrip kweken onder de jonge generatie van de beide botsende bevolkingsgroepen. Een vakoverstijgend onderdeel van het nieuwe schoolwerkplan is EMU: Education on Mutual Understanding.

Van alle vakken wordt een EMU-bijdrage verwacht, maar voor geschiedenis is een hoofdrol weggelegd. Zo'n zeventig procent van de EMU-gelden gaat naar het geschiedenis-onderwijs. Er zijn nieuwe leerboeken gemaakt. Alles is gericht op het aankweken van onderling begrip en respect, al is de andere groep nog zo verschillend in opvattingen en leefwijze.

Illustrated by John Brogan

Vanuit deze optiek werd tot voor enkele jaren niet of nauwelijks systematisch gedoceerd uit angst voor problemen. Een belangrijk gevolg hiervan is dat heel veel mensen slechts de katholieke of protestantse invalshoek op het verleden kennen. Dat leidde tot een wildgroei van mythen, die, gebaseerd op partijdige of zonder meer onjuiste informatie, de wederzijdse vijandbeelden in stand houden. Aan EMU lijkt de optimistische verlichtingsgedachte ten grondslag te liggen, dat objectieve kennis van het verleden leidt tot eerlijker geïnformeerde, ruimer denkende, meer tolerante mensen die de vicieuze

cirkel van angst en geweld in Noord-Ierland zullen kunnen doorbreken. Maar voordat het zover is zullen er eerst in de geschiedenislessen heel wat heilige huisjes gesloopt moeten worden.

King Billy, een protestantse mythe

Een voorbeeld van een gevoelig thema vormt de Glorious Revolution van 1688-1690, waarin onze eigen stadhouder Willem III, hier King Billy genaamd, een cruciale rol speelde. Hij versloeg immers zijn katholieke schoonvader Jacobus II; de genadeslag werd in 1690 uitgedeeld, in de slag aan de Boyne in Ierland. Het protestantisme, dat al vanaf begin zeventiende eeuw vaste voet had in Noord-Ierland, genoot sinds Willems overwinning een duurzame voorkeursbehandeling. Protestanten beschouwen King Billy dan ook als hun held en elk jaar op 12 juli wordt de overwinning uit 1690 feestelijk gevierd door de mannen van de 'Orange Order'. In menige protestantse wijk is de vorst op zijn steigerende paard te zien op muurschilderingen. Voor katholieken is deze King Billy echter het gehate symbool van de protestantse onderdrukking. De EMU-cursus probeert nu een andere, meer genuanceerde kijk op King

Donegall Pass (Belfast 1984).

Muurschildering van King Billy, die een Jacobiet doodt.

Billy te geven. Veel mythes over de man op zijn witte paard worden ontzenuwd. De troepen die Willem aan zijn overwinning hielpen, bestonden bijvoorbeeld voor 30% uit katholieke huursoldaten. Willem was bovendien gelieerd aan bepaalde protestantse én katholieke landen om de macht van de Zonnekoning te beteugelen. Zo krijgen de Noord-Ierse kinderen twee kanten te zien van King Billy.

Er is een afgewogen geschiedenis-program opgezet, dat focust op het eigen, traumatische verleden. Een aantal 'school counselors' begeleidt de geschiedenisdocenten, die min of meer verplicht met dit bijltje moeten hakken. Zij zijn degenen die het lesmateriaal ontwikkelen.

Twee van hen, Heather Thompson en Vivien Kelly, gaven uitleg over hun werk. Ze schreven er het boekje *Divided Island* voor. Zij vertelden ons over de

beeld krijgen, horen ze er nooit iets van.' 'Geschiedenis doceren is zelden een waardevrije bezigheid, maar in Noord-Ierland al helemaal nooit. Je moet heilige huisjes omver durven halen. De docent moet er rekening mee houden dat hij leerlingen in de klas heeft zitten, waarvan een van de ouders is gewond of zelfs gedood tijdens de 'Troubles'. Sommige ouders bellen woedend op naar de schooldirecteur. Een van de geschiedenisdocenten is onlangs letterlijk in elkaar geknuppeld door zo'n ouder.'

Doelbewuste verhongering, een katholieke mythe

Veel onderwerpen zijn beladen. Een voorbeeld is de grote hongersnood van de jaren 1840, die hier met hoofdletters wordt geschreven: 'the Great Famine'. Die tragedie, gevolg van aardappelziekte die wellicht één miljoen mensenlevens kostte, geeft immers aanleiding tot een vaste klaagzang op

gehalte genuanceerd. Er wordt verteld over eerlijke, rechtvaardige en behulpzame Britse (=protestantse) landeigenaren die opkwamen voor de hongerende pachters. Ook waren de katholieken niet de enige slachtoffers en was de hongersnood geen bewust Brits overheidsbeleid.

Thompson: 'Voor sommige docenten was dit nieuwe curriculum wel een schok. Iedereen heeft wel vooroordelen. Ook geschiedenisdocenten moesten in zichzelf kijken, naar hun eigen vooroordelen en hoe ze daarmee om kunnen gaan. Het is onze verantwoordelijkheid de kinderen de feiten te leren, de geschiedenis van verschillende perspectieven te bekijken. Zien dat misvattingen bevolkingsgroepen mijlenver van elkaar verwijderd houden. Er waren niet alleen nieuwe tekstboeken en videoprogramma's nodig, maar er was ook een mentaliteitsverandering geboden bij bepaalde docenten. Sommigen waren oprecht angstig voor bedreigingen. Op grote schaal zijn die uitgebleven, enkele incidenten daargelaten.'

Een andere manier waarop gepoogd wordt de onzichtbare scheidsmuren te slechten is: uitwisselingsprogramma's tussen scholen, ook tussen Ulster en de Ierse Republiek. Leerlingen kunnen dan ervaren dat hun leeftijdgenoten van de andere kant van de grens feitelijk veel interesses met hen gemeen hebben. Ze gaan samen kamperen, sporten en wat al niet. Hierdoor ontstaan soms duurzame vriendschappen.

Overigens drukten Heather Thompson en Vivien Kelly later, in informele gesprekken, hun twijfels uit over de effecten van het EMU-geschiedenisonderwijs op de jeugd van Noord-Ierland. Je moet onderscheid maken tussen van bovenaf georganiseerde integratie, wat EMU doet, en spontane integratie, zo verklaarden zij. Het eerste kun je stimuleren met grote sommen overheidsgeld en is beslist noodzakelijk. Het tweede kun je niet afdwingen. Vooroordelen zijn diep geworteld in Noord-Ierland. Ze komen in volle grimmigheid tot uiting tijdens het jaarlijkse mars-seizoen in juli en augustus. Dan wordt niet alleen de slag aan de Boyne herdacht, maar ook het manhaftige verzet van de leerjongens van Londonderry uit 1689. In het (zeer educatief uitgevoerde) Tower Museum van Londonderry kun je hiervan een getrouwe reconstructie zien. Leerjongens smijten de poorten van Derry dicht voor de neus van de katholieke troepen.

Tower Museum van Londonderry: de poorten van Derry worden dichtgegooid voor de neus van de katholieke troepen van Jacobus II.

moeilijkheden die sommige geschiedenisdocenten ondervinden bij het werken met dit nieuwe lesmateriaal; maar, aldus Thompson: 'Voor een jaar of vijf, zes leerde dertig procent van onze leerlingen nooit iets over de Ierse geschiedenis. Dat was vreemd. En als ze het wel kregen, ging het altijd op de toon van: "De Ieren waren een lastig, rebels volkje en de Engelsen kwamen ze tot de orde roepen". Als ze niet op school een genuanceerd

het repertoire van de katholieken. Engeland deed 'niets' om de stervenden te helpen; koningin Victoria gaf in een vlaag van medelijden eens een keer vijf pond. De (protestantse) landeigenaren woonden niet in Ierland; ze probeerden de katholieke Ierse bevolking massaal tot emigratie naar Amerika te dwingen, 'om van ze af te zijn'. Dit eenzijdige beeld wordt in de geschiedenislessen met een hoog EMU-

Een kind uit een protestants milieu kan overdag op school een met EMU door-spekte geschiedenisles voorgeschoteld krijgen, maar 's avonds naar een repetitie van de protestantse fanfare gaan, waar een virulent anti-katholicisme leeft. En ook in de sport en andere vrijetijdsbesteding bestaat een verregaande vorm van segregatie. Protestantse scholen en jongeren kiezen voor Britse sporten zoals cricket, terwijl katholieke scholen en jongeren kiezen voor de Ierse sporten, zoals Gaelic football en hurley of camogie (= Gaelic hockey). Op deze manier komen jongeren en volwassenen nauwelijks in aanraking met leeftijdsgenoten van het andere geloof en wordt de integratie ernstig bemoeilijkt. De meeste jongeren groeien dus op in volledig gescheiden groepen. Alleen een klein deel van hen die de universiteit bereiken, wordt daar, vaak voor het eerst, gemixt met 'de anderen'.

Het Internet: trendy speeltje of krachtig hulpmiddel?

Onder de indruk van de vele problemen - maar ook mogelijkheden - waarmee het geschiedenis-onderwijs in Noord-Ierland te maken heeft zou je bijna vergeten waarom deze conferentie voornamelijk gehouden werd, namelijk Internet en het geschiedenis-onderwijs.

Kan het Internet een nuttige rol spelen in het geschiedenis-onderwijs? Voor veel collega's was deze vraag een belangrijk motief om deel te nemen aan de cursus. In een aantal computer-sessies werden wij gewijs gemaakt in de mogelijkheden van het Internet. Een modern computercentrum op de universiteit werd onze werkplaats voor die week. Opvallend was dat de universiteit alle Internet-activiteiten via een apart netwerk, Campus World, liet verlopen. Dit gebeurde enerzijds vanwege een aparte financiële regeling die getroffen was met British Telecom (de Britse PTT) en anderzijds om ook greep te hebben op het gebruik van het Net door studenten. Zo bleken onder andere 'erotische' sites onbereikbaar ...

Doordat er in het computercentrum Apple Macintosh computers stonden opgesteld, was het even wennen voor de meesten van ons, aangezien het Nederlandse onderwijs vooral met Windows PC's werkt. De gebruikte Internet browser was het bekende

Internettende leraren.

Netscape, een eenvoudig en makkelijk hanteerbaar programma.

Omdat velen nog redelijk onervaren waren in het Internet-gebruik, was de gekozen werkvorm, de klassikale stap-voor stap aanpak voor ons zeer geschikt. We startten dus met het opzoeken van informatie op het Internet. Hoe kan ik mijn weg vinden in het informatie doolhof? Via het gebruik van zoekmachines en trefwoorden kwamen we uit op historische sites. Dit hebben we een aantal malen geoefend en we ontdekten, dat het gerichte gebruik van (combinaties van) trefwoorden zeer belangrijk is om niet te vast te lopen in de overvloed van informatie die beschikbaar kwam. Bij een te ruim gebruik van trefwoorden krijg je soms duizenden verwijzingen, waardoor je blijft bladeren en zoeken. Verder leerden we interessante en bruikbare sites vast te leggen met behulp van een 'bookmark' (bladwijzer), zodat deze werd opgenomen in een persoonlijk voorkeurslijstje en zo een volgende keer rechtstreeks, en dus veel sneller, oproepbaar was. Tevens ervoeren we dat verwijzingen niet altijd bruikbaar waren voor onze onderwijsdoelen. Informatie bleek soms verouderd, onvolledig, onjuist en/of te eenzijdig voor gebruik in de klas.

Het feit dat iedereen informatie op het Net kan plaatsen, betekent dat je als Internetgebruiker zeer alert moet zijn op de kwaliteit ervan. Naast universiteiten en andere wetenschappelijke instellingen publiceren ook verenigingen en particulieren op het Net. Veelal wordt dit gedaan met de beste bedoelingen, maar het levert lang niet altijd objectieve en/of betrouwbare informatie op. Ook racisten, extremisten, prutsers,

pornografen, klungelaars en revisionisten hebben de vrijheid om hun ideeën op het Net te publiceren. Er bestaan (nog) geen keurmerken voor kwaliteit op het Net; alles staat er door elkaar, groen en rijp, zwart en verrot. Moet je leerlingen hier tegen 'beschermen' door bepaalde sites af te sluiten, of haal je dan juist de ziel uit het Internet ('freedom for all')? De praktijk zal het moeten leren.

Met het zoeken, bekijken en beoordelen van de historische sites vliegen de uren door je vingers. Verbazing en enthousiasme over gevonden sites maakt veel goed.

In een latere sessie leerden we hoe je Internet-bronnen kan toepassen voor gebruik in de klas. Teksten van Internet sites kun je simpelweg markeren, kopiëren en vervolgens invoegen in je eigen tekstverwerker. Ook afbeeldingen kun je op een dergelijke manier van het Net plukken. Markeren en kopiëren, daarna invoegen in een tekenprogramma. Hier kun je de afbeelding eventueel nog bewerken voordat je haar binnenhaalt in je tekstverwerker. Het Internet biedt vaak interessant en zeer geschikt materiaal dat een prima aanvulling op je geschiedenismethode kan zijn. Door je eigen teksten of vragen toe te voegen aan de op het Internet gevonden bronnen ontstaan er nieuwe mogelijkheden voor de docent. Bovendien bespaart het je een hoop tijd en zoekwerk in bibliotheken, om nog maar te zwijgen over het tijdrovende fotokopiëren en het bijbehorende knip-en plakwerk. Copyright speelt nog geen rol, dus je kunt naar hartelust leentje buur spelen. Dit 'multi-tasking', het heen en weer schakelen tussen ver-

schillende programma's, vereist enige oefening, maar blijkt dan zeer lonend.

'Computer-conferencing'

Tenslotte leerden we hoe het Internet gebruikt kan worden als internationaal en interactief communicatiemiddel tussen scholieren en docenten. Dit 'computer-conferencing' werkt feitelijk als een groot elektronisch prikbord. Er wordt een (vraag)stelling 'opgeprikt' en iedereen kan hier op reageren. De reacties komen ook op het elektronische prikbord, zodat alles voor iedereen leesbaar is. Men kan op de beginstelling of op elkaar reageren. Zo groeit de discussie uit tot een interactief gesprek/interactieve conferentie tussen de deelnemers.

Om te voorkomen dat het een eindeloos en oeverloos geklets wordt (dit gebeurt vaak bij de qua werkwijze ver-

wante Internet nieuwsgroepen) is het belangrijk om de computer conferentie te structureren. In ons geval werd de vraagstelling verzorgd door de universiteit en namen naast studenten ook docenten deel om de discussie in historisch verantwoorde banen te leiden. De voorzitter speelde een actieve rol door de informatie te stroomlijnen, binnen bepaalde grenzen te houden of nieuwe stellingen te poneren. Op deze wijze bleef het geheel levendig en interessant om te volgen.

Voor Noord-Ierse scholieren is 'computer-conferencing' een middel om te ervaren dat de wereld groter is dan Ierland en Groot Brittannië. Zij kunnen zo kennis maken met Europese jongeren die zich met heel andere zaken en problemen bezig houden. Wellicht kan het Internet-gebruik op deze manier

bijdragen aan het overheidsstreven naar betere onderlinge verhoudingen in Noord-Ierland.

Hoewel het Net in principe open staat voor iedereen, is het ook mogelijk om de conferentie te beperken tot een selecte groep deelnemers door te werken met aparte toegangscode's. Zo kunnen scholen de conferentie beter afbakenen, beheersen en effectief gebruiken.

Naast dit soort discussiegroepen kunnen natuurlijk ook gezamenlijk projecten opgezet worden, waarbij de deelnemende scholen verschillende aspecten gaan uitwerken. Je zou bijvoorbeeld een vergelijkend onderzoek kunnen starten naar jeugdculturen in de jaren 60 in de landen van de deelnemers. De gevonden informatie kan dan eerst uitgewisseld en besproken worden tussen de deelnemende scholen en vervolgens gepubliceerd worden op het Net. Ziehier een nieuwe vorm van internationalisering van ons onderwijs, die nieuwe en originele mogelijkheden biedt aan zowel docenten als studenten.

Tenslotte

Kan geschiedenisonderwijs bijdragen tot betere, meer verdraagzame, meer begripvolle jonge mensen? Mag je hierop je hoop vestigen voor de toekomst van dit verscheurde land? Natuurlijk moeten de overheid en het onderwijs alle middelen aanwenden om dit te bereiken, maar de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat de andere invloeden die op kinderen inwerken - ouderlijk milieu, de vereniging, de kerk - en natuurlijk de straat - minstens zo sterk zijn. Dat was toch wel de conclusie over EMU. En daarbij komt nog dat niet iedereen overtuigd lijkt te zijn van het belang van een vreedzame samenleving.

Het Internet-gedeelte van de cursus bleek zeer geslaagd, al faalde de techniek een keer opzichtig toen wij onze cursus-verslagen per e-mail naar de rectoren wilden zenden. Dat falen heeft ons enthousiasme overigens niet negatief beïnvloed, want in de wandelingen borrelden de ideeën en plannen om thuis aan de gang te gaan al snel op.

Al met al kwamen we heel wat wijzer en zeer voldaan terug in Nederland.

Muurschilderingen van de beide partijen: de katholieke IRA en de protestantse 'Red Hand of Ulster' van de Ulster Volunteer Force.